

AMICUS CURIAE

KOHTU SÕBER

2 (JUUNI) 2006

HEA LUGEJA,

Sa hoiad käes (või siis silmitsed kuvariekraanilt) kohtuhaldustalituse infolehe 2006. aasta teist numbrit.

Seekordset numbrit ise-loomustab üha suurenenud JM kohtuhaldustalituse väliste kirjasaatjate hulk, mis teeb ainult rõõmu – seitsmest artiklist kuus on kirjutatud kas kohtunike, Riigikohtu ametnike või koguni väliseksperptide poolt.

See tendents süvendab

lootust, et lehest saab üha rohkem tervele kohtusüsteemile teavet pakkuv infokanal, kus sisukate artiklite avaldamine on meeldiv võimalus kõigile nii kohtunikele, kohtuametnikele kui ka meie teistele partneritele Eestist ja välismaalt.

Teine tendents, mis käesolevast numbrist nähtub, on väliskogemustest pajatavate artiklite rohkus.

Loodame, et see on kõigi jaoks huvitav lugemine ja et neist kogemustest ka tõepoolest tulevikus kasu on. Sellest aga loodame oma lugejaile (loomulikult oma külalisautorite abiga) pajatada juba järgmistes numbrites.

Head lugemist!

JM kohtuhaldustalitus

TAGASIVAADE KOHTUNIKE TÄISKOGULE

Enam kui 3 kuud tagasi Jõhvis aset leidnud tänavuaastane kohtunike täiskogu oli mitmeski mõttes erakordne.

Jättes kõrvale fakti, et esmakordselt oli kohtute seaduse muudatusest tulenevalt täiskogu korraldusülesanded justiitsministeeriumi asemel Riigikohtu käes, tuleb tõenäoliselt enam tähelepanu osutada täiskogul esitatud ideedele ja tehtud kriitikale.

Kohtuhalduslikes küsi-

mustes jooksis ettekandest ettekandesse kaks mõttelõnga, millel siin ka pikemalt peatun. Esiteks räägiti võrdlemisi pikalt toona veel kummituslikust **kohtuhalduse arengustrateegiast**, mida keegi näinud polnud, kuid mille kohta ometi teati väita, et ta olemas on ning kusagil liigub. Teiseks keskenduti oluliselt argisemale ja käegakatsutavamale teemaderingile, mis puudutas nii **kohtuametnikkonna**

kui kohtunike personaliküsimusi. Mõlema teema üsna põhjalik lahtikõnelemine annab tunnistust sellest, kohtunikkond on oma otsustusvabadust ning vastutusala laiendamas.

Kohtuhaldusküsimused ja nende areng

Kohtute haldamise mudeli üle on kohtunikonnas ja justiitsministeeriumis vaieldud väga kirglikult juba pikalt.

SELLES NUMBRIS:

KOHTUNIKE TÄISKOGU 2006	1
KOHTUJUHTIDE JUHTIMIS-KOOLITUS	6
JUHTIMIS-KOOLITUSE SEMINAR	6
KOHTUJUHTIDE ÕPPEVISIIT INGLISMAALE	9
INGLISE EKSPERDI MÄRKMED	12
EUROOPA JSTIITS-VÖRGUSTIK	15
EUROOPA HALDUS-KOHTUNIKE SEMINAR	17

KOHTUNKE
TÄISKOGU
MÄRKSONAD:
KOHTUHALDUSE
ARENGU-
STRATEEGIA JA
PERSONALI-
KÜSIMUSED

... algus lk 1

2002. aastal uue kohtute seaduse vastuvõtmisega sai see "tüliõun" mõneks hetkeks lahenduse, ent kaugeltki mitte kauaks. Riigikohtu esimehe poolt möödunud aastal peetud kõne Riigikogu ees tõi selle teema taas kalevi alt välja ning endisest edumeelsemalt.

Ago Kutsar märkis täiskogul, et kui rääkida kohtute haldamise arengust seni maani, siis saab seda vaadelda kahesuunalisena. Ühelt poolt täiendati küll kohtute seadusega kohtute omavalitsuse süsteemi ning loodi täiesti uus kohtute haldamise organ Kohtute Haldamise Nõukoja (KHN) näol, teiselt poolt jälle allutati kohtudirektorid ja kohtu kantseleid otseselt täitevvõimule. See andis Kutsari arvates märku, et kohtute haldamise probleemid ei ole siiani saanud konsensuslikku riigiõiguslikku lahendust.

KHN on nelja eksisteeri-

misaasta jooksul asunud looma seda sidet kohtunike-kohtute ja kohtuhalduse teema vahel, mis varasemalt praktiliselt puudus. Kohtuhalduslike otsuste tegemine pole kohtunikonnale enam üdini võõras. KHN-ist on saanud justiitsministeeriumi esimene koostööpartner ning esimene kriitik.

Sellest hoolimata pole KHN päris iseseisev organ. Nimelt on nõukoja tehniline teenindamine Justiitsministeeriumi õlgadel, lisaks on KHNi nõusolek Justiitsministeeriumile siduv vaid ammendavalt kohtute seaduse § 41 lõikes 1 loetletud küsimustes. Muus osas jäävad KHNi seisukohad ja arvamused vaid soovituslikeks ettepanekuteks, millega arvestamine on justiitsministri valida. Seega on tegemist vaid nõuandva ja Justiitsministeeriumi plaane kooskõlastava organiga, mis aga oluliselt ei suurendanud kohtute iseseisvust oma haldusküsimuste lahendamisel.

Nõnda nimetas Tõnu Anton täiskogul KHN-i üleminekuvormiks ning temaga tuleb selles küsimuses nõustuda. Juba täiskogu toimumise ajaks oli teada, et ettevalmistamisel on uus kohtute haldamise strateegia. Toona küll sai veel strateegia

eestvedajatele ette heita selgusetust ümberkorralduste tempos ja eesmärkides, mis sünnitas teatavat ebakindlust. Täna aga on valminud esimene versioon kohtuhalduse arengustrateegiast, mis peaks hiljemalt jaanipäevaks olema kättesaadav kõigile huvilistele. Avatud on ka esimene kommentaaride voor.

Kohtunike täiskogul meenutas Märt Rask oma Riigikogu ees peetud kõnest kolme teesi:

1. Eesti kohtusüsteem ei ole tervik, mistõttu on ellu rakendamata põhi-seaduse XIII peatüki mõtte.
2. Tuleb hakata eristama kohtuhaldust kui isekorraldusõigusel põhinevat haldusmudelit täitevhaldusest, millele on omane eelkõige alluvussuhetele rajatud juhtimismudel ja vastutus - seega on justiitshalduse ja kohtuhalduse lahutamine möödapääsmatu.
3. Õigusemõistmise fi-nantseerimiseks selge ja üheselt mõistetava eelarvestrateegia väljatöötamine ning poliitiliste jõudude kokkulepe strateegilistest otsustustest kinnipidamiseks on eelduseks sellele, et kohtunikond saaks võtta vastutuse õigusemõistmise korrapärase toimimise eest riigis.

TÄNASEKS ON
VALMINUD
ESIMENE
VERSION
KOHTUHALDUSE
ARENGU-
STRATEEGIAST

Ago Kutsar

Foto: Eveli Kuklane (Riigikohus)

Rask lisas täiskogu ees, et ükski neist muudatustest ei ole teostatav päevapealt ilma, et kohtusüsteemis oleks välja arendatud vastavad võimekused ja tugistruktuurid, mille analüüsile tuginedes saaks kohtunikkond isekorraldusõiguse alusel langetada nii eelarve- kui ka ressursijaotuse küsimusi. Seni, kuni kohtunikkond ei saa oma esinduskogude kaudu otsustada õigusemõistmise korralduse küsimusi, ei saa väita, et meil on põhiseaduslik võimude lahususe ja tasakaalustatuse printsiip parimal moel rakendatud.

Pea-asjalikult neile teesidele tuginedes on tänaseks valminud esimene versioon kohtuhalduse arengustrateegiast, mis esmarkordselt püüab süsteemselt läbi analüüsida kohtuvõimu võimalikke arengusuundasid ning anda kohtunikele endale võimalus kujundada oma tulevikku.

Tuleb rõhutada, et tegemist on diskussiooni alusmaterjaliga, mitte valmis kavandiga. KHN on strateegiaga edasiminekut arutanud 19. mai 2006 istungil ning leidnud, et peale arengustrateegia avalikustamist peaksid kõigi kohtute üldkogud kujundama oma seisukoha strateegias esitatud teksti kohta ning tegema oma parandused, ettepanekud teatavaks hiljemalt oktoobri lõpuks.

Esimeste kommentaaride ning parandusettepanekutele tuginedes arendatakse olemasolevat dokumenti edasi ning järgmisel aastal asetleidev kohtunike täiskogu saabki keskenduma peaasjalikult kohtuhalduse arengustrateegia teemaatikale.

Arutelude põhjal peaks arengustrateegias toodud ideed saama kohtunikkonna ühise heakskiidu või hukkamõistu osaliseks ning sellele vasta-

valt tuleb asuda neid realiseerima või edasi arendama.

Kohtunike ja kohtuametnike personaliküsimused

Ootuspäraselt räägiti kohtunike täiskogul rohkem kohtunikuks saamise ja kohtunike koolituse küsimustest, põgusalt puudutati ka kohtuametnikkonna teemat.

Riigikohtu esimees Märt Rask märkis, et praeguse kohtute haldamise skeemi puhul võib ministri mure kohtuametnike palkade ja kaadri volavuse pärast jääda paljude teiste tema pädevuses olevate õiguspoliitiliste küsimuste varju.

Kohtute personaliküsimused puudutavad kõige valusamini eelkõige kohtuid endid ning seetõttu on viimaste motivatsioon selle probleemi lahendamiseks kõige suurem. "On tõsi, et

LÄHIAJAL TULEB
MÄÄRATLEDA
KOHTUAMETNIKE
PÄDEVUSED JA
TÄIENDÖPPE
VAJADUSED

Foto: Eveli Kuklane (Riigikohus)

... algus lk 1

seni kuni me ei suuda luua kõrgestikvalifitseeritud õigusemõistmist teenindevaid ja kohtunikke abistavaid struktuure, ei maksa loota hüppelist õigusemõistmise kvaliteedi ja sellest tulenevalt rahva rahulolu tõusu," lisas Rask.

Andra Pärsimägi tõi välja, et olles kohtunike kvalifikatsiooni ja täiendõppe osas läbinud juba võrdlemisi pika maa, on kohtupidamise efektiivsemaks, kiiremaks aga ka sujuvamaks muutmisel väga suur roll täita ka kohtuametnikel, kelle pädevuste ja täiendõppe määratlemine peaks olema lähiaja ülesanne.

Pärsimägi rõhutas, et kohtute töökorralduse paremaks muutmiseks tuleb:

1. kaardistada menetlustoimingud, mida ei pea tegema kohtunik;
2. määratleda kohtunikuabi ja konsultandi-nõuniku või ka konsultant/sekretäri pädevused;
3. võrrelda saadud pädevuste mahtu olemasolevate ametikohtade ja nende täitjate kvalifikatsiooniga;

piiritleda ametnike sh kohtunikuabide täiendõppe teemad ja mahud ning vajadusel tõstatada uute ametikohtade loomise küsimuse.

Kohtute haldamise nõukoda tegi eelmisel KHN-i istungil 19. mail justiitsministeeriumile ettepaneku alustada kohtuametnike karjäärimudeli aluste väljatöötamist. Millised saavad olema konkreetset ettepanekud kohtuametnike motiveerimiseks ja arendamiseks, näitab aeg.

Kui täiskogul suundus jutt kohtunikuks pürgimise katsumusterohkele rajale, siis praegu kehtiv süsteem leidis pigem kriitikat kui kiitust. Enam arvustati ettevalmistusteenistuse süsteemi, mis ühelt poolt kannab küll õilsaid eesmärke, ent kipub jääma puhtalt eba-meeldivaks vormiliseks takistuseks noore kohtunikuspürgija teel.

Hannes Kiris märkis täiskogul, et formaalseks kipub jääma nii ettevalmistuskava koostamine, sellest kinnipidamine, aruannete esitamine, ettevalmistusteenistuse hindamine ning vahel ka selle juhendamine. "Ei saa ju tegelikult ette planeerida, et aasta ja viie kuu pärast tutvub ja tegeleb kandidaat näiteks Valga kohtumajas seitsme päeva jooksul kriminaalmenetluse üldmenetlusega," tõi Kiris välja. Samamoodi eeldab ettevalmistusteenistuse üllas eesmärk hoopis suurema hulga asjassepuutuvate inimeste pühendumust,

kui praegune kohtute seadus seda ette näeb.

Samuti võib ettevalmistusteenistuse süsteemile heita ette, et selle läbijal puuduvad igasugused garantiid, et ettevalmistusteenistuse edukas läbimine tagaks talle tulevikus kohtunikuameti. Aga milleks siis teda täpselt ette valmistatakse?

Tõnu Anton tõi täiskogu ette ka kohtuniku-kandidaate endi poolt esitatud kriitika ettevalmistussüsteemile: "Ette on heidetud nii ettevalmistusteenistuse sisulist korrastamatust kui selle seostamatust tulevase tööga."

Kuid ettevalmistusteenistusest rääkides ei jäädud ainult kritiseerima, vaid tehti ka ettepanekuid. Esmatähtsaks pidas Kiris kohtuniku-kandidaadi institutsiooni muutmist paindlikumaks. Tagama peab tema hinnangul selle, et kaasa saaks tõmmatud ka tublid ja juba praktiseerivad juristid nii kohtusüsteemist enesest kui ka väljast. Sellisel juhul ei oleks ettevalmistusteenistus läbitav vaid kohtunikukandidaadi ametis olles, vaid näiteks muu töö kõrvalt. Just kandidaatidele endile võiks see mõjuda motiveerivalt.

"Nii võiks suurepärase

KOHTUNIKE
ETTEVALMISTUSE
SÜSTEEM VAJAB
ARENDAAMIST

konsultant, prokurör või vandeadvokaat, kes on seadnud sihiks kohtunikuks saamise, jätkata oma igapäevatööd, kuid selle kõrvalt saaks ta võimaluse ka ettevalmistusteenistuse läbimiseks," tegi Kiris ettepaneku.

Kohtunike täiskogu ettevalmistamisel ja sõnavõttudes tõusetusid korduvalt ka küsimused kohtunike koolitusest, selle efektiivsusest ning vastavusest õigusemõistmise tegelikele vajadustele. Arutelude käigus on toodud esile erinevaid mureküsimusi alates süsteemse koolitusvajaduse väljaselgitamise puudumisest ja pädevate lektorite nappusest kuni koolitusgruppide suuruse ja koolitustele registreerimiseni välja.

Kahtlemata võimaldavad mitmed käimasolevad protsessid tulevikus praegusi probleemkohti leevendada - arendatav kohtute infosüsteem ning Riigikohtu juures teostatav kohtupraktika analüüs annavad senisest suuremad võimalused nii koolitusvajaduse väljaselgitamiseks kui ka koolituste mõju hindamiseks pikema ajaperioodi jooksul.

Tehniliste lahenduste kasutuselevõtt aitab paremini kättesaadavaks teha õppematerjale ning võtta kasutusele interaktiivseid koolitusmeetodeid.

Siiski tuleb öelda, et kohtusüsteemil ei ole terviklikku nägemust sellest, milline on olukord kohtunike koolituse korraldamisel ning seni ei ole kohtunikonnas toimunud ulatuslikumat diskussiooni, millised on need arengusuunad ja tegevused, mis annavad meile ja ühiskonnale kindluse õigusemõistmise kvaliteedis.

Koolitusnõukogu esimees Jüri Ilvest märkis täiskogul ühe probleemina asjaolu, et ehkki koolitused on kättesaadavad, võib nuriseda nende kvaliteedi üle. Sageli seab koolitustele kitsamad raamid ka kohtunike keelteoskus.

Seega, üldkoolitusi korraldades ja läbi viies tuleb alati silmas pidada, et välislektoritest, kui neid kutsutakse, ka aru saadakse. 2005. aastal jagasid EÕK kaudu koolitust 85 koolitajat, kellest 9 olid välismaalt.

Tõnu Anton tegi täiskogul ettepaneku kohtunike massilise üldkoolituse arvel suurendada järkjärgult konkreetsele kohtunikegrupile – nt noorkohtunikud – või teatud valdkonnale spetsialiseerunud kohtunike spetsiifiliste teadmise ja oskuste täiendamist.

Ka justiitsminister Rein Lang rääkis võimalusest spetsialiseeruda - ent ik-

ka mõistlikul määral.

Justiitsministeeriumi üks lähiaastate eesmärke on analüüsida õigusemõistmise kvaliteeti ja spetsialiseerumise võimalusi. Lang tõi välja, et spetsialiseerumine on toimunud politseis, prokuratuuris, kriminaalhoolduses ja advokaadibüroodes, rõhutades sellega, et spetsialiseerumine on üsna levinud suundumus ning vähe on üliinimesi, kes tänases keerulises õiguslikus keskkonnas teavad kõigest kõike.

Kohtunike koolituse küsimused pole oma aktuaalsust ka peale täiskogu minetanud. Riigikohtus on koostanud valiku küsimusi eesmärgiga selgitada välja kohtunike koolituse praegused probleemkohad ning sõnastada tulevikusuunad.

Küsimustik edastati kohtuesimeestele palvega vaagida probleemideringi koos oma kolleegidega.

Kohtute esimehed kohtuvad Riigikohtu juhtkonnaga 9. juunil, et muuhulgas ka koolitusküsimuste üle arutada ning esimeeste vastustest vahekokkuvõtteid teha.

Kohtunike ja kohtuametnike koolitusküsimused peaksid olema kohtute üldkogudes ja järgmise aasta kohtunike täiskogul diskussiooni objektiks samavõrra kui kogu kohtuhalduse arengustrateegia.

Gea Suumann

Riigikohtu esimehe abi

Gea Suumann

KOHTUJUHTIDE JUHTIMISKOOLITUS

JUHTIMIS-
KOOLITUSE
EESMÄRK:
AIDATA KAASA
KOHTUTE TÖÖ-
PIIRKONDADE
REFORMI
RAKENDUMISELE

2005. aasta lõpus esitas Justiitsministeerium Riigikantseleile kaks taotlust kohtujuhtide (kohtuesimeeste, kohtudirektorite ja kohtute haldamise nõukoja kohtunikest liikmete) juhtimiskoolituse finantseerimiseks haldussuutlikkuse tõstmise meetme vahenditest.

Haldussuutlikkuse tõstmise meede on [Riiklikus Arengukavas 2004-2006](#) inimressursi arendamise prioriteedi all ette nähtud abinõu, mille eesmärgiks on riigi- ja kohaliku omavalitsuse ametisutuste haldussuutlikkuse edendamise läbi avalike teenistujate kvalifikatsiooni tõstmise.

Haldussuutlikkuse tõstmise meede on ülesehituselt jagatud neljaks alameetmeks :

1) juhtimiskoolituse alameede, mille eesmärgiks on riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste juhti-

misvõimekuse tõstmine avalike teenistujate juhtimisalase koolituse toetamise kaudu;

2) stipendiumiprogrammi alameede, mille raames toetatakse avalike teenistujate avaliku halduse arendamise alast teadmiste ja oskuste omandamist välisriigi haldusasutuse juures, et edendada oskusteabe ja parimate praktikate levikut Eesti avalikus halduses;

3) Sisekaitseakadeemia arendamise alameede;

4) keskse koolituse alameede, mille eesmärgiks on toetada koolitus- ja arendustegevusi Vabariigi Valitsuse iga-aastastes avaliku teenistuse koolitusprioriteetides heaks kiidetud valdkondades.

Justiitsministeerium taotles kohtujuhtide juhtimiskoolituse alase seminari 75% ulatuses finantseerimist juhtimiskoolituse

alameetme vahenditest ning seminarile järgneva õppevisiidi toetamist 75% ulatuses stipendiumiprogrammi alameetme raames. Taotletavate ürituste eesmärgiks oli aidata kaasa kohtute tööpiirkondade reformi paremale rakendamisele.

Käesoleva aasta jaanuaris kiideti mõlemad taotlused heaks ning selle tulemusena toimus 12.-13. aprillil Tallinnas Rahvusraamatukogus kohtujuhtide seminar ja 14.-18. mail seminaril osalenute õppevisiit Inglismaale.

Mõlema ürituse puhul oli Justiitsministeeriumi kohtute osakonna kohtuhaldustalituse koostööpartneriks Suurbritannia Kohtute Amet.

Age Vär

Kohtujuhtide koolituse projekti koordinaator

Täpsem info haldusmeetme kohta: www.riigikantselei.ee/haldusmeede

OSALEJA MÄRKMED KOHTUJUHTIDE SEMINARIST

12.-13. aprill toimus Tallinnas kohtuesimeeste ja kohtudirektorite koolitus, mille eesmärgiks oli tagada kohtute tööpiirkondade reformi sujuv rakendumine läbi kohtute juhtimise kvaliteedi parandamise ja tõsta kohtu-

süsteemi haldussuutlikust. Koolituse jätk (õppevisiit) toimus mai keskel Inglismaal.

Koolitajateks olid kaks Inglismaa Kohtute Ameti töötajat (Alan Bean ja

Dave Foxall) ning kohtunik söör Graham Jones.

Kuigi Eesti ja Inglise õigussüsteemid on erinevad, oskasid koolitajad valida sellise temaatika, mis ei saanud meie kohtujuhte

kuidagi ükskõikseks jätta.

Õnnestunud hinnangu andis Märt Rask koolituse temaatikale ja läbiviimise meetodikale, nimetades neid perfektseteks.

Pärast Inglismaa ja Walesi kohtusüsteemi tutvustamist käsitleti järgmisi teemasid:

1. Mitmest majast koosneva kohtu struktuur ja eelised:

Asjade lahendamiseks on võimalik kaasata rohkem kohtunikke, kiirem teenus, töökoormus jaguneb ühtlasemalt, töö laabumine suurendab motivatsiooni, eri kohtumajadega tutvumine tekitab koolitusefekti, lihtsustub koolitusvajaduse määramine, kohtu toimimise efektiivsus suurendab usaldust kohtusüsteemi vastu, suureneb eelarvevahendite paindlik ja efektiivsem kasutamine.

2. Tulemusnäitajad

Tulemusnäitajad peavad olema mõõdetavad, saavutatavad, pingutama panevad ja ühtsed kogu organisatsiooni lõikes.

Nad on vahendiks tööeesmärkide seadmise läbi tegevuse muutmiseks efektiivsemaks, tõhusamaks ja säästlikumaks ning hõlbustavad tegevuskulude kalkuleerimist ja võimaldavad mõõta „tootlikkuse“ kasvu/langust.

Selgituseks, et Inglismaal koostatakse kohtu tööplaan, mis meil võib mõnes tekitada üsna tõsist võõristust.

Samas tekitas inglastes mõistmatust arusaam, et eesmärgid püstitada ja sihikindlat arengut saab tagada ilma plaanita.

Koolitajad lubasid näidata ühe konkreetse kohtu tööplani meie külaskäigul Inglismaale.

Siiski saime aru, et selle tööplani eesmärgiks ei ole kehtestada taolist loo-sungit nagu „sel aastal vaatame läbi rohkem kohtuasju kui eelmisel aastal“. Küll aga võidakse näiteks seada eesmärgiks 75% kohtuasjadest läbi vaadata 3 kuu jook-sul.

Huvitav oli see, et kohtuniku rakendatust hinnatakse Inglismaal pigem kohtusaali kasutamise intensiivsuse kui kohtuasjade arvu järgi.

Loomulikult järgneb tööaasta lõpul tööplani täi-mise põhjalik analüüs.

3. Kohtuniku roll Inglis-maal

Väga oluliseks peetakse kohtuniku ja administraa-tori rolli eristamist, vähe on neid kohtunikke, kel-lel on lisaks õigusemõist-misele veel teisi ameti-ülesandeid. Kohtunikule

KOOLITUSE
TEMAATIKA JA
LÄBIVIIMISE
METOODIKA
OLID
PERFEKTSED

Koolitajad jagasid osalejad töögruppideks. Pildil Virve Altuhoval, Helve Särgaval, Villem Lapimaa ja Ago Kutsar

... algus lk 6

õigusemõistmiseks vajaliku infrastruktuuri ja tugiteenuste tagamine ja korraldamine on kohtuhalduse, aga mitte kohtuniku ülesanne.

Kohtunikuks võib nimetada juristi, kellel on vähemalt 15-aastane advokaadistaaž, kohtuniku sõltumatus on väljaspool kahtlust ning korrupsiooni kohtunike seas, kohtunike mõjutamist või neile surve avaldamist on Inglismaal võimatu ette kujutada.

Ühiskonna lugupidamine kohtunike vastu on märkimisväärne. Koolitusel rõhutati seda, et riik saab kohtuniku staatuse tagada, kuid kohtuniku staatuse saab kujundada (ära teenida) vaid kohtunik-kond ise.

Kohtusüsteemi väärtused on Inglismaa ühiskonna poolt omaks võetud ja siin on muidugi oluline

osa kohtunik-konna enda tegevusel kõrval ka saajanditepikkusel ajalool.

Paraku meie noore kohtusüsteemi usaldusväärsus ja kohtunike staatus saab tihti valusaid tagasilööke. Terve mõistus keeldub seda meie noorusest ja kogenumatusest tuleneva paratamatusena võtmast.

Käsitleti veel kohtuteenistujate tööülesandeid ja mõistsime, et meie areng, eesmärgiga vabastada kohtunik õigusemõistmise-välistest tegevustest on sama, mis Inglismaal.

Kohtuametnikkond Inglismaal tegeleb kohtuasja ettevalmistamisega kohtuistungiks hoopis laiemalt ja intensiivsemalt kui meil ja nagu näitas Tallinnas piloteeritud büroo-mudel, on meie kohtunikel seda harjumatu omaks võtta.

4. Kliendikesksus ja teenuse kvaliteet

Teenuse tagamine kohtu kasutajale peab olema paindlik, teenuse kvaliteedi tagamiseks on kehtestatud teenusestandardid, arvamusküsitlused kohtus käinute seas jne.

5. Koolitus

Koolitus on elukestev ja möödapääsmatu nii kohtunikule kui kohtu teenistujale, kusjuures koolitus toimub rangelt eraldi.

Kohtunikud ei tegele kohtuteenistujate koolitamisega ja ka mitte teiste elualade esindajate regulaarse koolitusega).

6. IT ja muud asjade haldamist hõlbustavad tehnilised vahendid

IT arengus oleme võrreldes Inglismaaga väga

KOHTUNIKU
STAATUSE SAAB
KUJUNDADA
VAID
KOHTUNIKKOND
ISE

Koolitajad Inglismaalt: kohtunik Graham Jones ja Dave Foxall

heal järjel ja ka teised tehnilised vahendid ei ole meile võõrad, kuid nende kasutamine ei ole nii avar nagu Inglismaal.

7. Üllatus – üllatus

Inglismaa kohtunik võib nn pahatahtlikul ja pidevalt kohtusse pöördujal keelata teatud kaebuste esitamise kohtusse. Veel enam ta võib sellisele isikule kehtestada kohtumajale lähenemiskeelust!!!

Piiratud kaebeõigust rakendatakse Inglismaal rohkem kui meil, lahendile kaebuse esitaja peab saama kohtunikult sellesks loa. Loa andmisel lähtub kohtunik sellest, kuivõrd suurt õiguslikku huvi pretseidenti näol

pakub kaevatav lahend.

Sellist kõikehõlmavat piirangut isikuandmetele kohtulahendis, nagu meil, inglased ei mõista. Nende küsimusele, miks ja kelle ees teil vaja salatseda on, kehtasid paljud meie seast abitult õlgu.

Lõpetuseks viis sihti kohtusüsteemi arenguks (esimene nendest oli eelnevalt fikseeritud koolitajate poolt, neli järgmist aga 10-15 minuti jooksul meie kohtujuhtide poolt ja meie kohtusüsteemi jaoks):

1. „Motiveeritud, koolitatud ja efektiivselt juhitud kohtuteenistujate abil kõrgekvaliteedilise teenuse tagamine esmaklassilisele

ja hõlpsasti juurdepääsetavale õigusemõistmisele“

2. „Õigemini, õiglasemalt kuid seejuures kiiremini ja odavamalt“

3. „Õiglaseim ning efektiivseim kohtusüsteem Euroopas“

4. „Mõistliku aja jooksul, mõistliku kulutustega õiglasem otsus“

5. „Mõistlikult rahulolu suunas“

Eelnev oli ääretult konseptiivne ja hoopiski mitte täielik ülevaade ääretult huvitavast koolitusest.

Ago Kutsar

Tartu Ringkonnakohtu esimees

INGLISMAAL
TEGELEVAD
KOHTU-
AMETNIKUD
KOHTUASJA
ISTUNGIS ETTE-
VALMISTAMISEGA
ROHKEM KUI
MEIL

KOHTUJUHTIDE ÕPPEVISIIT INGLISMAALE

Riigikantselei poolt 75% ulatuses finantseeritava koolitusprojekti raames olid 14.-18. maini Eesti kohtute esimehed ja direktorid ning kohtute haldamise nõukoja kohtunikest liikmed kutsutud Inglismaa ja Walesi kohtuadministratsiooni poolt korraldatud õppevisiidile. Kutsuist ei osalenud visiidil vaid Tallinna Ringkonnakohtu ja Viru Ringkonnakohtu esimehed.

Projekti eesmärgiks oli kohtute territoriaalse reformi rakendamise toetamine, kohtunike administ-

ratiivfunktsioonidest valmistamiseks ideede kogumine ning uute kohtu töökasutatavate tehnoloogiliste abivahenditega tutvumine.

Tagasisidelehtede lugemisest saadud info põhjal võib külastust pidada korraldäinuks – enim oli neid, kes pidas õppevisiidi sisu heaks või väga heaks, nõrgaks ei pidanud visiidi sisu keegi.

Tihedasse programmi mahtusid külastused Leicesteri ja Northamptoni

kriminaal- (Crown Court) ja tsiviilkohtutesse (County Court), ettekanded kohtunike ja kohtuametnike tööjaotuse, maksekäsu keskuse, rahvakohtunike rolli, tehnoloogiliste uuenduste ning kohtunike hindamise teemadel.

Inglismaa kohtusüsteem erineb Eesti süsteemist küllaltki olulisel määral. Kontinentaal-Euroopa ja pretseidentiõigusel põhineva õigusemõistmise erisustel ning parukatel ja erivärvilistel talaaridel

... algus lk 9

95% ESIMISE
ASTME KOHTUS
LÄBIVAADATUD
KRIMINAAL-
ASJADEST
LAHENDAVID
INGLISMAAL
RAHVA-
KOHTUNIKUD

peatumata saab välja tuua inglaste suure rahvakohtunike arvu (ca 28 000), kes mõistavad õigust oma teiste kohustuste kõrval kuni 20 päeva aastas. Rahvakohtunikud ei oma juriidilist haridust ning lahendavad samas 95% esimese astme kohtus lahendatud kriminaalajadest. Suure rahvakohtunike armee kõrval on kutseliste kohtunike (täis-tööajaga töötavate juriidilise taustaga endiste advokaatide) arv suhteliselt väike, kui võrrelda Eesti ja Inglismaa rahvaarvu suhet (100 000 elaniku kohta Inglismaal ja Walesis 4,22 kohtunikku, Eestis 17,48).

Neid väheseid kohtunikke toetab aga oluliselt suurem kohtuametnike kaader kui Eestis (meie poolt külastatud Leicesteri kohtus nt üle 6 ametniku ühe kohtuniku kohta) ning nende pädevus nn eelmenetluses on Eesti ametivendadega võrreldes oluliselt laiem. See võimaldab kohtunikul tegeleda suuremal määral vaid õigusemõistmisesse puutuvaga.

Olulise erinevusena tuleb kindlasti välja tuua piiratud kaebeõigus esimese astme kohtuotsusele, kui seda võimaldab Eesti Vabariigi Põhiseadus – kaebamine lihtsalt kaebamise pärast on võimatu.

Muljet avaldas inglaste maksekäsuksuse iseloomustamiseks räägitu – täielikult elektroonilisel menetlusel põhinev tava-inimesele interneti ja krediitkaardi vahendusel kasutatav maksekäsumenetlus on vabastanud kohtusüsteemi ca miljoni tsiviilasja läbivaatamisest (muide, peagi on kavas laiendada seda ka meie mõistes väärteomenetlusele ehk liiklustrahvide sissenõudmisele ja kõikide riiginõuete sissenõudmisele).

Ei saa märkimata jätta, et maksekäsumenetluse eduka rakendamise taga on Eestiga võrreldes oluliselt liberaalsem kättetoimetamise regulatsioon ning avaldaja suuremad kohustused tema jaoks soovitava lõpplahendi saavutamisel.

Pikki diskussioone tekitas Eesti kohtunike hulgas nende konkreetsete ülesannete hulk, mida täidab kohtuametnik teha ilma kohtuniku otseste juhusteta. Kokkuvõttes võib öelda, et neljapäevane visiit jäi selles küsimuses ülevaate saamiseks veidi lühikeseks.

Küll aga sai selgeks, et inglise kohtuametnike laiema pädevuse tagab oluliselt kogenum kaader, mille kujunemist on toetanud selge karjäärisüsteem, detailsed ametnike jaoks koostatud töökirjeldused, kohtukülastajate jaoks koostatud dokumendivormid, aastate jooksul kujunenud püsiv tööpraktika ning pidev koostöö.

Sellised tingimused on võimaldanud kujundada kohtunikke toetavad kogunud ning usaldusväärsed ametnikud, kelle pädevuse laiendamine kohtunike arvel ei tekita probleeme, mille tekkimist võib karta tänapäeva Eestis.

Arutelu Milton Keynesi konverentsikeskuses (foto: Ago Kutsar).

Pildil Malle Seppik, Märt Rask, Timo Ligi, Rein Talvik, Helve Särgava ja Lea Laarmaa

Karjäärisüsteemi loomine, töökirjelduste ja dokumendivormide koostamine ning läbimõeldum koolitus on ka eesmärgid, mille poole on kohtuhaldustalitus juba püüdlemas hakanud (vormid maksekäsumenetluses; sel kevadel kohtuametnikele tutvustatavad esialgsed konsultandi ja istungisekretäri töökirjeldused) või mida kaivatseme teha (kõiki kohtuametnikke hõlmava igaaastaselt täiendatava koolitusstrateegia loomine; analüüs karjäärisüsteemi sisseviimise võimaluste kohta).

Senise töö vilju on võimalik täiel rinnal küll nautida alles aastate pärast, kuid seda enam on põhjust sellega kiirelt alustada.

Lisaks kohtusüsteemi tugevdamisele suunatud tegevustele on kindlasti põhjust rohkem tegeleda kohtute avatuse ja kliendisõbralikkuse suurendamisega.

Ka siin on üheks vahendiks dokumendivormide koostamine, mille loomisega saame tegeleda veel aastaid, kuid väga suur roll on ka kohtu kantseleis kogu kohtu tegevuse kohta avaldataval üldinformatsioonil kohtu töö tulemuste ja kohtusse pöördumise võimaluste kohta.

Samuti saame parandada oma infotehnoloogilise ja elektroonilise baasi kasutamist avalikkusele info vahendamisel – alates nn kohtu poole pöördumiseks

mõeldud internetilehekülgedest kuni kantseleides asuvate televiisorite ekraanidelt kohtumajas toimivate istungite kohta info jagamiseni ja kõigi kohtuistungite salvestamiseni.

Kõike seda, mis Inglismaal edukalt rakendunud, pole vajalik ega ka mõistlik Eesti kohtusüsteemi üle võtta. Eduka rakendamise taustaks on konkreetne ajalooline pärand ja sadade aastate jooksul juurdunud tavad, mida Eestis kuskilt võtta ei ole.

Lisaks on aspekte, milles võib pigem Eesti kohtusüsteemi pidada eesrindlikumaks. Näiteks võib tuua Eesti kohtusüsteemi lihtsa ülesehituse (st on üheselt määratletud, et iga tsiviil- või kriminaalasi algab maakohust), selgem on ka apellatsioonkaebuse esitamise kord.

Eesti kohtunikud esindavad oluliselt laiemat osa ühiskonnast võrreldes Inglise täiskohaga kohtunikega: rahvakohtunikke arvestamata töötab Inglismaa ja Walesi kohtutes 18% naiskohtunikke, Eestis on sama näitaja 63%.

Ka vanuseline jaotus on Eestis mitmekesisem, võrreldes Briti valdavalt 40-aastaste ja vanemate kohtunikega.

Teatud osas on Eestil ka väike infotehnoloogiline eelis – britid on oma infosüsteemide loomist alusta-

nud aastaid tagasi ja tulevalt kohtusüsteemi suuremast killustatusest (nt rahvakohtud allusid veel kuni eelmise aastani kohalikele omavalitsustele) on aja jooksul loodud iga menetlusliigi jaoks ja kohati ka koguni erinevate menetlustoimingute (istungite määramine) tegemiseks eraldi infosüsteeme, mille ühildamisega nüüd ollakse sunnitud aktiivselt tegelema.

Eestis on olukord lihtsam, kuna kuni 1. jaanuarini 2006 reaalselt kohtutes kohtu töö jaoks vajalikke infosüsteeme polnud ning KISI arendamise tulemusel peaksime jõudma sujuvamalt ja vähem topelt arendustööd tehes soovitud tulemuseni – ühtse kohtute infosüsteemini.

Teise riigi kohtusüsteemiga tutvumist saab pidada soovitavaks kahel põhjusel – tutvumine kas viib tõdemuseni, et me liigume õigel teel, või on võimalik ohtes nentida, kui palju meil veel vaja teha on.

Inglismaa ja Walesi kohtusüsteemiga tutvumist saab pidada vajalikuks mõlemal põhjusel! Selle eest tänu nii korraldajatele siin- ja sealpool La Manche'i väina kui ka kõigile osalejatele, kes külastusest tõepoolest tõise ettevõtmise tegid.

Timo Ligi

Kohtuhaldustalituse juhataja

Timo Ligi

INGLISMAA
KOHTU-
AMETNIKKONNA
KUJUNEMIST ON
TOETANUD
SELGE KARJÄÄRI-
SÜSTEEM

EKSPERDI MÄRKMED KOHTUJUHTIDE KOOLITUSEST

Viimase pea nelja aasta jooksul on mul olnud õnn teha koostööd Eesti kohtunike, kohtuametnike ja EV Justiitsministeeriumi kohtute osakonnaga.

Selle aja jooksul olen olnud tunnistajaks mitmetele muutustele ja edusammudele Eesti kohtusüsteemis, professionaalsuse tõusule nii kohtutes töö organiseerimisel kui ka kohtute haldamisel.

40 aastat Inglismaa Kohtute Ametis töötanuna olen ma harjunud pidevate muudatustega. Ainus asi, mis on *kindel*, on fakt, et ikka ja alati leidub midagi, mida tuleb muuta.

Meie lähiajalugu ei ole muidugi võrreldav nende põhjalike muutustega, mis on aset leidnud Eestis viimase 15 aasta jooksul kõi-

kides eluvaldkondades. Kui aga rääkida kohtute tööst, siis oleme ikkagi kolleegid selle sõna otse- ses mõttes.

Minu ülesanne Eestis on olnud justiitsministeeriumi kohtute osakonna nõustamine küsimustes, mis seonduvad tööülesannete jaotuse ja korraldusega kohtutes. Sarnaste projektidega olen olnud seotud ka Lätis ja Bulgaarias.

Minu eesmärgiks ei ole olnud väita, et meie kohtute töökorraldus on parem kui Eestis. Pigem olen juhtinud tähelepanu sellele, mida Inglismaal teisiti tehakse ning mis võiks Eesti kolleegidele huvi pakkuda.

Eestis oldud aja jooksul on

mulle muljet avaldanud paljud asjad, eelkõige see, kui efektiivselt töötatakse.

Ning loomulikult on ka-destamist väärt Eestis kasutatava arvutitehnika (nii riist- kui tarkvara) tase. Inglismaa ja Walesi kohtutes hakati arvuteid kasutama 1980-ndatel aastatel ning hetkel on ka meie kohtutes kasutusel kaasaegne tehnika, kuid samas on osa kasutusel olevatest arvutiprogrammidest juba ajast maha jäänud.

Samuti on muljetavaldav see, kui paljud inimesed Eestis kasutavad mobiiltelefone ning mida nende telefonidega kõik teha osatakse. Kindlasti on infotehnoloogia kasutamise erinevad võimalu-

*KINDEL ON
ÜKSNES SEE, ET
IKKA LEIDUB
MIDAGI, MIDA
TULEB MUUTA!*

Nii näeb välja üks tavaline kohtusaal Inglismaal. Foto: Ago Kutsar

sed üheks valdkonnaks, milles meil on Eestilt õppida.

Kohtujuhtide seminar Tallinnas

Mulle valmistas heameelt võimalus osaleda 12.-13. aprillil Tallinnas Rahvusraamatukogus toimunud kohtujuhtide seminari ettevalmistamises ja läbiviimises.

Koos minuga viisid koolitust läbi väga kogenud kohtunik Graham Jones ja kohtuametnike koolitamisega spetsialiseerunud kolleeg Kohtute Ametist hr Dave Foxall. Programm keskendus kohtutöö korraldamise kaasaegsetele meetoditele.

Koolitusel osalesid Eesti kohtute juhid, st kohtute esimehed (nende hulgas ka Riigikohtu esimees) ja kohtudirektorid ning kohtute haldamise nõukoja kohtunikest liikmed, samuti mõned kohtute osakonna ametnikud eesotsas hr Margus Sarapuu ja hr Timo Ligiga. Seminari korraldusliku poole eest hoolitses oskuslikult Age Värvi ning kindlasti tahaksin ära mainida ka seminari esmaklassilist tõlki hr Meelis Leesikut.

Seminari sissejuhatajateks olnud Inglismaa ja Walesi kohtusüsteemi lühiülevaate alusel selgusid kohe ka suuremad erinevused Eesti kohtusüsteemist, eelkõige

kohtunikke puudutavad. Eriti tekitas osalejates huvi asjaolu, et 2005. aastal lahendasid 28 700 rahvakohtunikku (kellel siiski ei ole midagi ühist nõukogude ajal Eestis toimunud rahvakohtutega) 1,5 miljonit kriminaalasja, mis on peaaegu 95% kogu Inglismaa ja Walesi kriminaalasjadest.

Seminari järgmine sessioon keskendus mitmest kohtumajast koosneva kohtu plussidele ja miinustele. See süsteem on palju aastaid Suurbritannias edukalt toimunud. Gruppides toimunud arutelude tulemusena töid osalejad selle süsteemi eelistena välja võimaluse suunata kohtunikke ja kohtuametnikke tegelema selle piirkonna asjadega, kus koormus on antud hetkel suurem, kohtu eelarve kasutamise suurema paindlikkuse ja paremad koolitusvõimalused.

Edasi arutlesime koos osalejatega tööplaanide ja töö hindamise teemadel ning leidsime, et need on meetmed, mis tagavad kõikide kohtute võrdse kohtlemise (näiteks eelarveprotsessis) ja tõstavad kohtusüsteemi üldist usaldusväarsust.

Arutlesime ka kohtunike ja kohtuametnike ülesannete erinevuse üle Eestis ja Suurbritannias. Oma süsteemi kirjeldades ütles

me sageli, et kohtunikud mõistavad õigust ja administraatorid administreerivad. Meie seadused näevad ette, et kohtuametnikud täidavad kõiki neid funktsioone, mis ei nõua juriidilist haridust – eelarve haldamine, ametnike värbamine ja ametist vabastamine, istungiaegade planeerimine, juriidilisi otsustusi mittendõudva kirjavahetuse pidamine jne.

Selline korraldus eeldab tõhusat järelevalvet ning loob karjäärisüsteemi. Kohtunike ja kohtuametnike vaheline ülesannete jaotus oli teema, mis andis ainet elavaks diskussiooniks. Muidugi tekitab teatud ülesannete ametnikele delegeerimine probleeme nii Eestis kui Kontinentaal-Euroopas üldse; samas võiks tõsisemalt kaaluda näiteks standardiseeritud dokumendivormide ulatuslikumat kasutamist.

Seminaril osalejatele pakkus suurt huvi Inglismaa ja Walesi kohtuametnike koolituse süsteem, mille üheks alustalaks on justiitsministeeriumis ning erinevate astmete kohtutes töötavad professionaalsed kohtuametnike koolitajad, kes suudavad sihtgrupile pakkuda asjakohast ning tõhusat koolitust õiguse, IT, töökorralduse jm valdkondades.

Seminari teisel päeval kä-

OSALEJATELE
PAKKUS SUURT
HUVI INGLISMAA
JA WALES
KOHTUAMETNIKE
KOOLITUSE
SÜSTEEM

... algus lk 12

SAGELI EI
HOOMATA, ET
KOHTU TÖÖ
ON KLIENTIDE
TEENINDAMINE

sitleti sellist olulist teemat nagu klienditeenindus ning osalejate poolt tuli mitmeid sisukaid ettepanekuid, kuidas Eesti kohtutes klienditeeninduse kvaliteeti tõsta. Sageli ei hoomata, et kohtute töö ongi ju sisuliselt klientide teenindamine: inimesed, kes kohtus käivad, on kliendid selle sõna otseses mõttes ning neil on õigus oodata kohtust head teenindust.

Klienditeenindus tähendab suhtlemist mitte üksnes nõ kodanikega, vaid ka nende isikute ja institutsioonidega, keda kohus saab käsitleda oma partneritena – prokurörid, advokaadid, politsei, vanglad, kriminaalhooldajad. Inglismaal nimetame me kõiki neid huvitatud osapoolteks, sest nemad jagavad koos kohtuga vastutust õiguskorra kindlustamise eest.

Kohtute ja erinevate osapoolte esindajad kohtuvad regulaarselt, et leida koos lahendusi ühistele probleemidele ning ka näiteks infosüsteemide arendamisel püüeldakse selle poole, et erinevad osapooled saaksid üksteisega lihtsamalt suhelda.

Seminari viimases paneelis käsitlesime kohtus rakendatavaid IT-lahendusi nii Eestis kui Inglismaal. Olulisimad uuendused puudutavad kohtusaali: video- ja telefonikonverentsid, digitaalne salvestamine ja ulatusliku mater-

jali suurel ekraanil esitlemine on täna juba üpris tavaline. Tähelepanuväärne uuendus Inglismaal on uus nn *in-court* süsteem, mis ühendab kohut erinevate õiguskaitseasutustega ning võimaldab näiteks politseinikel ja advokaatidel oma töökohal jälgida ekraani vahendusel kohtus toimuvat reaajas.

Seminari lõpus tegi kohtunik Graham Jones kahel päeval räägitust kokkuvõtte nii, nagu inglise kohtunik võtab istungi lõpus kokku istungil räägitu ning langetab kohapeal kohtuotsuse. Vaid väga väheste, eriti komplitseeritud kohtuasjade puhul teeb kohtunik otsuse kirjalikult. Enamik otsuseid tehakse kohe kohtusaalis ning istungisekretär vormistab otsuse kirjalikult ja saadab selle välja.

Kohtunik Jones kasutas juhust ning ütles oma „otsuses” mõned laused ka oma emakeeles, uelsi (e kõmri) keeles. Pean küll tunnistama, et hoolimata pingutustest ei ole ma suutnud Eestis veedetud aja jooksul õppida ära eesti keelt ning oskan seda üsna vähe, ent ma usun, et kui eestlased peaksid õppima uelsi keelt, saaksid nad ilmselt aru, miks mulle teie keele õppimine nii suuri raskusi valmistab!

Kogu seminari võttis väga inspireeriva kõnega kokku Riigikohtu esimees hr

Märt Rask, kes tuletas meelde, milliseid edusamme on Eesti teinud alates 1991. aastast ning tänas koolitajaid huvitava ja uusi mõtteid tekitava seminari eest. Samuti nentis ta, et tuleb ära teha suur töö, jõudmaks eesmärgini, mille tõi kohtusüsteemi motona välja üks töögrupp: „Kõige õiglasem ning efektiivsem kohtusüsteem Euroopas!”

Kohtujuhtide õppevisiit Inglismaale

14.-18. mail leidis aset Eesti kohtujuhtide õppevisiit Inglismaale. Selle käigus külastati erinevaid kohtuid ning tutvustati osalejatele maksekäsu keskuse tööd ja vaadeldi kohtu töökorralduse erinevaid aspekte.

Maksekäsu Keskuse Claims Production Centre, (CPC), ülesanne on vabastada kohtud tööst, mis seondub selliste rahaliste nõuetega, millele puuduvad vastuväited. Suured kompaniid, mis esitavad aastast tuhandeid taolisi nõudeid, on selle keskuse peamised kliendid.

Samuti tegeleb keskus näiteks parkimistrahvide nõuetega. Möödunud aastal Maksekäsu Keskuse poolt käsitletud nõuete arv oli ligi miljon, mis on ligikaudu pool kogu riigis esitatud nõuetest.

Külastatud kohtutes said õppevisiidist osavõtjad näha kohtute igapäevast tööd ning kohtunikud ja kohtuametnikud andsid lisaks ka täiendavaid selgitusi. Palju huvi pakkus kohtuistungite määramise süsteem (istungiajad määrab kindlaks kohtuametnik, mitte kohtunik) ning ka kohtumajades kasutatav avatud planeering, kus kõik kohtuametnikud töötavad koos ühes suures ruumis, mis on jagatud seksioonideks. Osalejatele tutvustati ka kohtusaalis kasutatavaid infotehnoloogilisi lahendusi ning pakuti võimalust proovida Inglise kohtuniku talaari ja parukat. Peab ütleva, et talaaride ja parukatega nägid ka Eesti kohtunikud väga Inglise kohtunike moodi välja!

Kolmanda päeva ennelõunal analüüsisid osalejad kohtutes nähtut ning arutlesid võimaluste üle Eesti kohtunike ja kohtuametnike ülesannete jaotuses.

Inglise kohtusüsteemist toodi enim huvipakkunud lahendustena välja standardiseeritud vormide ulatuslik kasutamine ning dokumentide kättetoimetamise lihtsus (Inglismaal loetakse document kättetoimetatuks, kui seda pole postiteenistuse poolt kohtule tagastatud) ja klientide informeerimise hea korraldus.

Õppevisiidi viimasel päeval käsitleti veelkord infotehnoloogilisi lahendusi. Samuti käsitleti kohtuistungi juhtimise mõningaid aspekte ning rahvakohtuniku tööd. Nagu eelnevalt mainitud, on Inglismaal rahvakohtunikel oluline osa kriminaal-asjade lahendamisel, kusjuures tegu on inimestega, kellel pole juriidilist haridust

(õigusküsimustes nõustab neid vastava ettevalmistuse saanud ametnik) ning kes teevad seda tööd nõ osalise ajaga, see tähendab, oma põhitöö

kõrvalt.

Õppevisiidi lõpetuseks paluti osalejatel välja tuua kaks küsimust, mille lahendamisel võiks Eesti kohtutes eeskuju võtta Inglismaa kolleegidelt. Ühena koolitajatest oli mul heameel tõdeda, et välja toodi mitmeid erinevaid küsimusi ning et mõni osaleja tõi näiteid rohkemgi kui kaks.

Visiidi järgselt saadud tagasiside lubab arvata, et tegemist oli osalejatele kasuliku ja praktilise üritusega. Omalt poolt loodan, et suutsime anda mõningaid huvitavaid ideid, mida Eesti kohtunikud ja kohtuametnikud saavad rakendada Eesti kohtusüsteemi edasiarendamisel.

Alan Bean

Kohtuhalduse ekspert

Suurbritannia

Alan Bean

KOHTUNIKUNA EUROOPA JUSTIITSVÕRGUSTIKUS

Kes meist poleks ekselnud Euroopa Ühenduse õigusaktide rägastikus, kirunud bürokraatiat või õigusaktide tohutut hulka ning kättesaadavust.

Kuidas saada käepärasel ja lihtsal viisil teada, mis direktiiv mis ajast ja millises õigusruumis kehtib,

kuidas leida üles vastav direktiiv (soovitavalt eesti keeles), kuidas seda tõlgendada, millist õigusakti kohaldada piiriülestes vaidlustes jne – need on vaid mõned küsimused, mis õiguse kohaldajal tekivad.

Lohutuseks võib öelda, et

samad mured on ka teiste Euroopa Liidu liikmesriikide juristidel.

Euroopa Liit saab efektiivselt toimida siis, kui tema õigusakte täidetakse ja neid üheselt ka mõistetakse. Mida kauem EL eksisteerib, seda suurem on

... algus lk 15

EUROOPA
JUSTIITSVÖRGUS
TIKU ÜLESANNE
ON EHITADA
ÜLES ÜHENDUSE
ÕIGUST
KÄSITLEV
INFOSÜSTEEM

tema poolt loodud normide hulk.

1999.aastal otsustas Euroopa Nõukogu, et Euroopa Komisjonil tuleb luua võrgustik, milles jagaksid vastastikku oma kogemusi ja arutaksid aktuaalseid tsiviil- ja kaubandusõiguse probleeme iga liikmesriigi esindajad.

Euroopa Nõukogu otsusega (nr 470/2001) loodigi Euroopa Justiitsvõrgustik tsiviil- ja kaubandusasjades.

Lühidalt võrgustiku ülesehitusest ja eesmärkidest. Võrgustiku moodustavad nn kontaktkohad ehk -jaamad (tegemist on minu poolt väljamõeldud eestikeelse vastega, ing k *contact points*, sks k *Kontaktstelle*), millesse omakorda kuuluvad inimesed, kes võrgustiku töös osalevad. Nii näiteks osales eelmisel aastal võrgustiku töös 124 inimest.

Kontaktjaamad võib jagada nelja kategooriasse: on võrgustiku tarbeks loodud kontaktkoht (93 liiget), ühenduse õiguses ja rahvusvahelistes kokkulepetes ettenähtud keskasutused (159 liiget), võrgustikuga koostööd tegevad kohtunikud (13 liiget) ning muud justiits- ja haldusasutused, kelle pädevusse kuulub justiitsalane koostöö teiste riikidega (159 liiget).

Võrgustiku ülesanne on samm-sammult üles ehitada Euroopa Ühenduse õigust käsitlev infosüsteem ja seda pidevalt aktualiseerida. Ülesanne ei ole kergete killast, seda enam, et eesmärgiks on nii infosüsteemi ligipääsetavus laiale avalikkusele kui ka kasulikkus erialainimestele (advokaatidele, kohtunikele jt).

Võrgustikul on kolm põhilist eesmärki, mille poole püüeldakse:

- 1) hõlbustada ja parendada liikmesriikide vahelist õigusala koostööd tsiviil- ja kaubandusasjades;
- 2) muuta ühenduse õiguse kohaldamine ja liikmesriikidevaheliste muude kokkulepete täitmine praktikas efektiivsemaks;
- 3) edendada isikute juurdepääsu õigusele.

Võrgustikku kuuluvate kontaktkohtade ülesanne on seega võrgustiku loomisest saadik olnud ühenduse õiguse alase info süstematiseerimine ja jagamine oma riigi avalikkusele ja juristidele.

Viis aastat peale võrgustiku loomist tõdes Euroopa Komisjon, et võrgustik ise, aga ka kontaktkohtade vajavad tihedamaid sidemeid kohtunikega. Kontaktkohtadel polnud erinevatel põhjustel, mis sageli seonduvad justiits- ja halduse kor-

raldusega, võimalik kohtunikega otse suhelda. Seetõttu andis Komisjon liikmesriikidele käsu kaasata võrgustiku töösse ka igalt maalt üks kohtunik. Alates 2006.aasta algusest on mul olnud au osaleda kohtuniku võrgustiku töös ja osa võtta selle istungitest.

Võrgustik korraldab Euroopa Komisjoni juhtimisel istungeid vähemalt üks kuni kolm korda poolaastas. Igal istungil on üks keskne teema, millele lisanduvad põgusamat käsitlemist leidvad kõrvalteemad.

Nii näiteks arutleti veebruaris toimunud istungil (tulenevalt nn Brüssel II a direktiivist) lapse ära kuulamise ja eri liikmesriikide kohtunike vahetu suhtlemise teematikat, aprillis toimunud istungi teemaks oli aga riigi õigusabi ja videokonferentside korraldamine eri liikmesriikide justiitsasutuste või kohtute vahel.

Kuidas saan mina aidata võrgustikku tema töös ja mis on minul sellest kasu? Kõige suurem abi on võrgustikul, kui annan edasi meie vastavate seaduste analüüsi ja räägin konkreetsest kohtupraktikast. Usun, et kohtunike kaasamine võrgustiku töösse on teinud selle töö maalähedasemaks.

Komisjon valmistab iga istungi eel ette küsimustiku (tavaliselt ligikaudu 10 küsimust), millele vastamine võtab omajagu aega ja paneb tõsiselt järele mõtlema.

Nii küsimustele vastates kui ka muudes võrgustikuga seotud toimingutes paneme pead kokku Justiitsministeeriumi Rahvusvahelise õigusabi talituse referentide Natalja Nikolaeva ning Astrid Laurent-Hanijaga – ja sünnib suurepärase sünergia.

Siinkohal näitena üks aprilli istungiks ettevalmistatav küsimus, millele vastamine pani meid päid murdma: milline on Eestis Nõukogu direktiivi nr 2003/8/EC (millega parandatakse õiguskaitse kättesaadavust piiriüleste vaidluste korral, kehtestades sellistes vaidlustes antava tasuta õigusabi kohta ühised miinimumeeskirjad) ja Õigusabi taotluste edasta-

mise Euroopa 1977 aasta kokkuleppe suhe?

Ühele teisele küsimusele vastust otsides sain aga aru, et Eesti pole täitnud eelpoolnimetatud direktiivi nõudeid riigiülestes vaidlustes tõlkekulude hüvitamise reguleerimisel oma riigi õigusabi seaduses.

Teiste maade kohtunike ja justiitsametnikega oma riigis tekkinud probleeme arutades on nii mõnigi küsimus vastuse ja probleem lahenduse saanud. Lisaks on võrgustiku liikmete käsutuses informatsioonivahetuse süsteem – intranet *CIRCA* ja alates 2005.aasta juunist online-andmepank *Registre*.

Võrgustik ise on pidevalt arenev ja selle töö parendamiseks on teha veel palju. Näiteks tuleks võrgustiku veebiaadressil <http://europa.eu.int/civiljustice> paiknev kogu informat-

sioon muuta kättesaadavaks eesti keeles. Ja informatsioon vajab ka sisu osas kindlasti täiendamist.

Euroopa Komisjon on aga oma maikuuks valminud võrgustikku käsitlevas aruandes kriitiliselt märkinud, et kontaktjaamades töötavatele isikutele tuleb liikmesriikidel eraldada ressursid, et nad saaksid võrgustiku tööga tegeleda igapäevaselt ja põhjalikult, mitte aga muuseas ja ajast, mis oma põhitöö arvelt näpistatakse.

Ja lõpetuseks - võrgustik on kui ruum, milles selle liikmed kohtuvad ja oma kogemusi vahetavad. Kohtunikuna tunnen, et seeläbi saavad Euroopa kohtunikud luua vastastikkust usaldust enda siseriikliku kohtusüsteemi vastu.

Ele Liiv

Harju Maakohtu kohtunik

VÕRGUSTIKU
VEEBIAADRESSIL
PAIKNEV INFO
TULEB MUUTA
KÄTTE-
SAADAVAKS
EESTI KEELES

EUROOPA HALDUSKOHTUNIKE ÜHINGU SEMINAR

Tallinna Ringkonnakohtu kohtunikul Ivo Pilvingul ja Tallinna Halduskohtu kohtunikul Villem Lapi maal avanes meeldiv võimalus võtta osa 10.-11. märtsil 2006 Beaulieu's korraldatud Euroopa Halduskohtunike Ühingu ja TAIEX-i korraldatud seminarist, kus võrrel-

di liikmesriikide halduskohtunike rolli EL õiguse kohaldamisel.

Vaatluse all oli siseriikliku õiguse, ennekõike liikmesriigi põhiseaduse vahetuse ühenduse õigusega, eelotuse taotlemise tingimused ja liikmesriigi halduskohtu

volitused ühenduse õiguse efektiivsel elluviimisel. Eesti kohta antud ülevaade pälvis osavõtjate seas elavat huvi.

Seminarist võtsid osa halduskohtunikud enamikust EL liikmesriikidest. Huvitav on märkida,

AMICUS CURIAE

EV JUSTIITSMINISTEERIUMI
KOHTUHALDUSTALITUSE INFOLEHT

EV Justiitsministeerium
Kohtute osakond
Kohtuhaldustalitus
Tõnismägi 8
10119 Tallinn

Toimetaja: Age Varv
Tel: 680 3110
Faks: 680 3101
E-post: age.varv@just.ee

**Kaastööd infolehele on oodatud
e-posti adressil
age.varv@just.ee**

**EESTI VABARIIGI
KOHTUD
INTERNETIS:
WWW.KOHUS.EE**

KOHTU- INFOSÜSTEEM (KIS)

**Kõigi KIS-iga seonduvate küsi-
mustega palume pöörduda**

IT-abi poole

**Telefon: 6 113 113
e-posti aadress:
it-abi@just.ee**

... algus lk 17

et Rootsit esindas üritusel eesti päritolu ja eesti keelt kõnelev apellatsioonikohtu kohtunik Siiri Lewis.

Seminar toimus Vahe-mere-äärses maalilises väikelinnas Beaulieu's Nizza lähedal, kus asub Prantsuse kohtunike täiendõppe- ja puhkekeskus.

Euroopa Halduskohtunike Ühing on EL liikmesriikide halduskohtunikke ühendav assotsiatsioon, mille eesmärk on arendada kolleegidevahelisi kontakte, süvendada erialaseid teadmisi ja esindada liik-

mete huve EL institutsioonide ees.

Ühingu kodulehel www.aeaj.org lubati avaldada ka toimunud seminari materjalid.

Ivo Pilving

Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik

Villem Lapimaa

Tallinna Halduskohtu esimees

UUED KOHTUNIKUKANDIDAADID

Alates 15.03.06 on Parnu Maakohtus kohtunikukandidaadina ametis **Priit Palmiste**.

Tartu Maakohtus töötab alates 01.04.06 kohtunikukandidaadina **Evi Gulbis**.

KOHTUHALDUSTALITUSE UUS TÖÖTAJA

Alates märtsist töötab kohtuhaldustalitus (KHT) koosseisuvälise KIS-i (kohtu-infosüsteemi) projektijuhina **Jana Kase**.

Jana ülesanneteks on KIS-i projektiplaani täitmise jälgimine, KIS-i kasutajataoluste vastuvõtt ja registri KHT poolne haldamine ning KHT, Registrate- ja Infosüsteemide Keskuse ning Riigikohtu vahelise koostöö koordineerimine infosüsteemide liidestamise küsimustes.

Janaga saab ühendust telefonil 680 3113 või e-posti aadressil jana.kase@just.ee.

